СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 180. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 5 серпня 1935. — VOL. XLIII. No. 180. Jersey City, N. J., Monday, August 5, 1935. THREE CENTS

БОРОТЬБА ЗА ОПОДАТКУВАННЯ БАГАЧІВ

ВАШИНҐТОН. — Підчас дебат за новий податковий проєкт уряду, що має на ціли добути від багачів більші податки, виринула двояка опозиція. З одного боку старі републиканці виступаии проти дальшого оподаткування багачів, а з другого боку так звані поступовці виступали за дальше збільшення податків.

Демократична більшість зуміла обмежити заходи обох опозицій.

Конґресова палата послів відай вирішить справу голосуванням у понеділок.

ПРЕЗИДЕНТ ПРИСПІШУЄ ДОПОМОГОВІ РОБОТИ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт заявив на правильній тижневій пресовій конференції, що він старається пустити в рух запомогові роботи в вересні й жовтні. Він сподівається, що ці роботи в листопаді захоплять 90 до 95% безробітних.

ЗІ СЛІДСТВА ПРОТИ КАМПАНІЇ ПІДШЕПТІВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатський комітет для розсліду діяльности „лабістів" розкриває далі заходи урядів великих підприємств до виробу електричної сили компромітувати президента Рузвелта при помочі кампанії підшептів.

Усталено, що плян кампанії підшептів вийшов від Едвина П. Креймера, урядника Едисонової Ко. Стверджено, що його лист про потребу такої кампанії був широко розкинений серед бизнесменів, застрашених плянами президента.

Едисонова Компанія думає вмивати руки від роботи Креймера; ходять чутки, що вона хоче його усунути з уряду.

УРЯД НАТИСКАЄ ЗА ПОКІНЧЕННЯ ДОКОВОГО СТРАЙКУ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт дав до зрозуміння підприємству „Ню Йорк Шипбилдинґ Ко.", що на випадок, як воно скоро не покінчить страйку докових робітників, уряд відкличе свої контракти з цим підприємством про будову кораблів на суму 50 мілiонів долярів.

Департамент праці пробував полагодити цей страйк, на котрий вийшло коло 3,000 робітників, але підприємство відкидало всі заходи уряду. Уряд тепер каже, що підприємство мусить викінчити будови для уряду згідно з умовою з урядом; тому, що підприємство через страйк контракту на час виконати не зможе, уряд хоче забрати контракт від підприємства.

ПРОБИЛИ ВЖЕ НОВИЙ ТУНЕЛЬ ПІД ГУДСОНОМ.

НЮ ЙОРК. — У 12-тій годині 18 мінут у пятницю вполудне зійшлися з собою два тунелі, що їх копано рівночасно з боку Ню Йорку й з боку Ню Джерзі, як частей нового „тунелю на середині міста", що має лучити ці два стейти. В цій годині з рури, високої 2 стопи, уставленої 75 стіп під Гудсоном, добувся Гарі Стриплинґ, що вийшов зі стейту Ню Джерзі, та привитався з робітниками, що копали тунель на нюйорськім боці.

Злука цих двох тунелів мала за пляном відбутися аж 4 місяці пізніше.

МІСТО НЕ ХОЧЕ ШУЛЦА.

НЮ ЙОРК. — Посадник міста Ля Ґвардія заявив, що Артур Флеґенгеймер, відомий як Доч Шулц, котрому федеральний уряд закидає, що він не хоче платити податків зі свого великого маєтку, який він зробив з безправного виробу пива, не має місця в місті Ню Йорку. Доч Шулц кинув визов посадникови, щоби він попробував його з міста викинути.

МІСТО БУДЕ КОПАТИ ТОРФ.

НЮ ЙОРК. — Міський департамент парків постановив копати торф, який відкрито на полі в долині Джунипер у дільниці Квінс, котре місто закупило на весні від спадкоємців по вбитім картярі Арнольді Ротстейні.

Інжинiри департаменту ствердили, що в мочарах цього поля є 390,000 кубічних ярдів доброго торфу, що варта найменше 315,000 долярів.

БАНДИТ ЗГИНУВ У БІЙЦІ З ПОЛІЦІЄЮ.

НЮ ЙОРК. — Коло години 4-тої зполудня в пятницю ввійшли до ґуртової крамниці тютюну Хачади Лордіяна три узброєні бандити. Вони забрали від власника кількадесять долярів готовими грішми й вибігли з крамниці. На вулиці грабіжники розділись. Один з них усів до переїжджаючої таксівки та казав себе везти дуже скоро, загрожуючи візникови револьвером. Тимчасом крики ограбленого заалярмували поліцію. Два поліцаї пустилися в погоню та стали стріляти до бандита. Цей відстрілювався, але не влучав. Нарешті бандит згинув від куль. Одна куля задраснула легко шофера. Його авто подіравлене кулями. Бандит зветься Ремо Лібері.

БРАТОВИ ЛІТВІНОВА ВІДІБРАЛИ ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА.

З Москви прийшли вістки, що братови нар. комісаря закордонних справ, Літвінова, відібрали громадські права за те, що як службовець большевицького представництва в Парижі фальшував векслі.

ОШУКАЛИСЬ НА БОЛЬШЕВИКАХ.

До Букарешту приїхав нарешті транспорт з Москви, що мав бути зворотом румунських скарбів і архівів, які схоронив у своїх союзників румунський уряд перед Німцями в часі світової війни. Транспорт складався з 17 ваґонів, хоч підчас війни вивезено до Москви 35 ваґонів матеріялів. Зараз на залізничому двірці Румуни почали розпаковувати скрині і сильно розчарувалися. Добули тільки архівальний матеріял ріжних міністерств і установ, але не знайшли скарбу і дорогоцінних річей, вивезених до Москви. Румунська преса підкреслює з огірченням цей факт.

БОРОТЬБА З КАТАСТРОФАМИ НА СОВЄТСЬКИХ ЗАЛІЗНИЦЯХ.

Центральний комітет КП (б)У приняв рішення, що наказу Каґановича в справі боротьби з катастрофами на полтавському відтинку південної залізниці не виконано як слід. Число ушкоджених і розбитих паровозів і ваґонів у квітні і травні зросло в порівнанні з березнем ц. р. Професійні орґанізації поставились бюрократично до пропозиції робітників, що має на меті обмежити число катастроф. У звязку з тим центральний комітет оголосив нагану для начальника політичного відділу Чайки, відкликуючи його з відпустки.

АСЕКУРАЦІЙНЕ ОШУКАНСТВО.

Один віленський купець обезпечився на випадок смерти на 20 тисяч зл. і незабаром після обезпечення помер. Родина виступила до асекураційного товариства з домаганням, щоби виплатити їй обезпечений капітал, але зустрілася з відмовою. Справа пішла на судову дорогу і тоді показалося, що родина ділала свідомо на шкоду товариства. Небіжчик, що від довшого часу хорував на груди, вислав до лікарських оглядин іншу, здорову особу, а тимчасом він умер, як ствердили лікарі, на туберкульозу. Тому, що обезпечений затаїв фактичний стан свого здоровля, суд відкинув домагання родини щодо виплати обезпеченої суми.

ЖЕРТВИ ГРОМІВ.

Над Дрогобиччиною перейшла 23. червня катастрофальна буря з громами та зливним дощем. В селі Літині під дах громадського уряду схоронились актори мандрівного українського театру: Володимир Тригада, Волод. Свідерський і Матвій Сірняк. Грім ударив у будинок і вбив Волод. Тригаду. Сірняка тяжко поразило. В тім самім часі в селі Орів убив грім 35-літнього селянина Миколу Варґаса. — Також над Станиславівщиною лютилася сильна буря. В Крилові грім убив селянина Теодора Вороtчака. В Грохолині згоріли від грому чотири загороди.

ДІМ ДЛЯ ЗДОРОВЛЯ В УЖГОРОДІ.

Без огляду на господарську скруту міністерство здоровля в Чехословаччині та земський уряд в Ужгороді створили там Дім народнього здоровля. За зразок послужила подібна установа в Юґославії. В Юґославії має вона широкі обовязки. Ставить здорові публичні будинки, засновує господарські зразкові підприємства, контролює будову криниць, приготовляє пляни будов для громад і поодиноких громадян. Може вона користати з помочі урядництва суспільної опіки, лікарів, технічного і ремісничого персоналу. У Чехословаччині розділено працю трохи інакше. Про каналізацію, будови водопроводів тощо дбає міністерство. Дім народнього здоровля в Ужгороді має в першій мірі поборювати інфекційні недуги (тиф і т. д.). На Підкарпатті виступають часто ріжні епідемії. Створено там автову кольону, яка має завдання якнайскорше привезти інфекційно хорого до лічниці і там ізолювати його. При підозрілих випадках хоріб роблять досліди крови у власній бактеріольоґічній ляборaторії. Друга частина дому здоровля це порадня протитуберкульозна для дітей і матерей, для поборювання полових хоріб; хотядь доповнити ці порадні ще відділом для правильної відживи і зубною порaднею для малих дітей. Працюють там чотири лікарі і чотири ґіґієністки. На жаль, треба нераз тяжко боротися з несвідомістю людей, які ховаються перед лікарями.

ВТОПИЛАСЯ В ПОГОНІ ЗА РЕКОРДОМ У ПЛАВАННЮ.

Девятнацять-літня англійська студентка, міс Ілайн Войндер, виграла торік рекорд у довгім плаванню. Цього року хотіла вона перевищити сама себе. Не послухала ради лікарів, що відраджували їй це починати. Вона плила, а біля неї плив човен. Отак плила собі безустанно цілих вісімнацять годин. Нараз потонула кілька метрів від човна й не випливала більше. Ледви віднайшли її під водою, але вже мертву. Померла від удару серця, необачна жертва рекордоманії.

ЗМОВА НА ЖИТТЯ СТАЛІНА?

Шведська преса пише, що недавно арештували в Москві відомого чекіста Петруса, одного з найвизначніших комуністичних діячів. Петрус відограв велику ролю спершу у чека і опісля в ҐПУ. Петрус довгий час належав до прибічної сторожі Сталіна. „Стокгольмс Тіднінґен" пише, що Петруса арештували у звязку з викритою змовою на життя Сталіна. В цій змові брав участь теж Петрус. Кружляють поголоски, що з прибічної сторожі Сталіна на Кремлі арештували 20 осіб. Слідство виявило, що Петрус мав звязки з ворогами большевицького режіму і недавно приняв до прибічної сторожі кількох таких ворогів. Петрусови закидають контрреволюційну діяльність. На місце виарештованих членів ҐПУ до прибічної сторожі покликали негайно нових найвірніших чекістів. Як відомо, у Кремлі мешкають Сталін, Молотов та інші большевицькі достойники.

ВЕРТАЮТЬСЯ З АЛЯСКИ.

До міста Палмер, Аляска, приїхали шість фармерських родин, які, придивившися до місця, де їх хотіли поселити і до умовин поселення, рішили вертатися назад до Злучених Держав.

У тій самій телеґрамі доносять, що більшість переселених фармерів зі Злучених Держав таки бажають остатися в Алясці.

НЕПРИЄМНЕ ДЛЯ ЦИГАНІВ. НІВ.

Декрет міністерської мадярської ради зарядив, що всі Цигани мусять раз на місяць купатися. Це заряджено з ґіґієнічних причин. Циганів це дуже обурило. Більша частина з них ніколи не купалась, хіба що їх добрий дощ скупав, або були приневолені бристи рікою. Це зарядження ввійшло вже в життя. Велике число Циганів, що не хотіли повинуватися розпорядкови, насильно ловлено і проваджено до громадських купалень.

УРОЄНИЙ ПЛЯН.

Один Японець зробив плян дому, в корім малиб поміститися всі люди світа, то значить два і пів міліярда душ. Цей дім мав би бути високим 312 м., 13 км. широкий, 102 поверхи й 2,900 сходів. Дім мусів би мати 1 міліярд 500 мілiонів і 100 тисяч кімнат з 2,300,000,000 вікнами. Передпокій мав би виносити 60 км. довжини. Цей дім мав би коштувати 1,875 міліярдів. Кошти цеї будівлі могла би покрити тільки світова льотерія.

РУМУНСЬКИЙ СКАРБ ПРИБУВ З МОСКВИ.

Вже розпочато отворювання пак, що прибули з Москви. Інтересно замітити, що дотепер вибрано тільки маловажні акти й інтимні предмети приватного вжитку (сукні, капелюхи і т. п.). Ще мають отворити 1,000 пак. Можливо, що ще дещо цінного знайдуть. Факт є, що з 47 ваґонів, що їх вивезла Румунія, вернулися тільки 18. Розпакування інших пак може принести великі несподіванки.

ЗГИНУЛА ПІДЧАС КУПАННЯ.

У Слобідці біля Тернополя втонула підчас купелі учениця I. кляси народньої школи, 9-літня Марія Домарадзька. Як батько довідався, що дитина тоне, прибіг ратувати, та добув уже неживу.

РАБІН МАВ ЩАСТЯ.

В міському городі в Тернополі знайшли хлопці в землі пакет, у якому знаходилися коло 10 тисяч зл. Повідомлена поліція почала глядати власника цих грошей. Показалося, що вони пропали тому рік одному рабінови і злодій сховав їх у парку. Тепер він відсиджує кару вязниці і був певний, що, відбувши кару, буде мати гроші. Сталось інакше.

ВСЮДИ СПРОНЕВІРЕННЯ.

Начальника громади в Одлях, пов. Товмач, Івана Козоровського потягнено до відповідальности за спроневірення асекураційних оплат. Шкода доходить до 1,500 зл. — В почтовій аґенції у Свіржі, пов. Перемишляни, викрито спроневірення почтових грошей на суму 6,874 зл. Урядовця Зиґмунта Рубінґера та його жінку арештовано.

НАЦІСТИ ВСТАНОВЛЯТЬ ЗАКОННУ КАРУ СМЕРТИ ДЛЯ СВОЇХ ПРОТИВНИКІВ

БЕРЛІН. — Державний міністер справедливости, Ролянд Фрайзлер, заявив, що в новому кримінальному законі є предвиджена кара смерти за затії на шкоду партії націонал-соціялістів, або навіть за занедбання обовязків для добра партії. Таку роботу будуть вважати державною зрадою тому, що партія націонал-соціялістів є підставою існування держави. Водночас приготовляється розпорядок, щоби позбутися чужинних кореспондентів, що критикують зарядження націстів.

АВТОНОМІЯ ДЛЯ ІНДІЇ.

ЛОНДОН. — Королівська комісія дала згоду в імені короля на проєкт уряду, щоб Індії дати частинну самоуправу і частинну незалежність. Приготовляється федерацію деяких провінцій з місцевим самоврядуванням. Анґлія затримає для себе заграничні й мілітарні справи та внутрішню поліцію в тих провінціях.

СОВЄТСЬКІ ЛЕТУНИ ВИЛЕТІЛИ ДО АМЕРИКИ.

МОСКВА. — У пятницю рано вилетіли совєтські летуни під проводом А. Леванецького до Сан Франсіско через північний бігун. Вони взяли ґазоліни на три дні, а харчів на 90 днів, щоби бути готовими на всякий випадок.

ІТАЛІЯ ДИКТУЄ ЛІЗІ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА. — Великі держави, що мали приготовити формулу замирення між Італією й Етіопією, щоб її предложити до затвердження Раді Ліґи Націй, приняли всі домагання Італії. Буде лише покликана наново до життя комісія для поладнання граничного спору, тасама, що вже була, лише дістане пятого члена. Від рішення комісії не буде відклику до Ліґи. Італія не має обовязку стримувати воєнних приготовань. В міжчасі зійдуться Італія, Франція й Анґлія, що підписали порозуміння в справі Етіопії в 1906 р., але на тих нових нарадах Етіопія не буде заступлена. Метою тих нарад буде „шукати засобів для вирівнання непорозуміня між Італією й Етіопією".

ЧЕРВОНИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ ПОШИРИТЬ ПРОПАҐАНДУ МІЖ ЦЕРКОВНИМИ ОРҐАНІЗАЦІЯМИ.

МОСКВА. — На семому конґресі Третього Інтернаціоналу приняли рішення поширити пропаґанду між молодю в найріжнороднiших орґанізаціях, отже спортових, культурних і церковних. Іде про те, щоб усіх їх приєднати до противоєнних демонстрацій. Таксамо приняли директиву лучитися з орґанізаціями Другого Інтернаціоналу, що його давно основали соціялісти в Амстердамі.

ПОЛЬЩА ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО ВИРІШНОЇ РОЗПРАВИ З ДАНЦІҐОМ.

ВАРШАВА. — У відповідь на заяву данціґського сенату, що буде допускати деякі товари в місто без мита, варшавський уряд вислав гостру ноту до сенату з жаданням вияснення такого поступку. Виждають безпроволочної акції з боку Польщі. Комісар Ліґи Націй для Данціґа перервав свої вакації в Ірляндії, щоби бути на місці в часі важливих подій. Польські ґазети взивають уряд до рішучости.

ПОМЕР ІВАН СТРОНСЬКИЙ.

ЛЬВІВ. — Дня 20-го липня ц. р. у львівському Загальному Шпиталі помер внаслідок операції в 71-му році життя Іван Стронський, найсвітліший тип народнього українського вчителя старого покоління. Походив із Зарайська в Самбірщині, народню школу покінчив у Самборі, вчительську семинарію у Львові, був довший час учителем у Збоїсках підо Львовом. Віддався цілою душею шкільній справі та орґанізації українського вчительства, був ініціятором заложення „Взаїмної Помочі ґалицьких і буковинських Учителів і Учительок" в 1905 р. і став її головою. Після спенсіонування замешкав у Львові й до останніх хвилин життя щиро займався всіми громадськими справами.

ПОВІТОВЕ СВЯТО ДРОГОБИЧЧИНИ.

ДРОГОБИЧ. — У неділю, 21-го липня ц. р., відбулося величаве повітове свято при нагоді посвячення прапора кооператив. Прибув епископ Йосафат Коциловський з Перемишля з богослужбою, делеґати львівських центральних установ і непроглядні маси народу. В процесії після богослуження взяли участь 52 священики, за процесією уставився похід під проводом бувшого посла А. Максимовича. Біля української ґімназії відбулася дефіляда перед прапором. Вона тревала повні півтори години. В часі вінчання прапора промовляли ріжні бесідники зо Львова й повіту. Після цього відбулася святочна академія й народня забава на майдані. Приявних було 15,000 народу з нафтового басейну.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ОДНА БРЕХНЯ РОЗКРИТА

Федеральний департамент праці покінчив недавно слідство, що кидає сильне світло на важне питання відносин між підприємцями й робітниками.

Департамент праці почав діставати від якогось часу жалоби з західніх стейтів, що, мовляв, люди, які дістають запомогу з урядових бюр, не хочуть приймати роботи від приватних підприємців, коли ці їм її пропонують. Рівночасно у Вашингтоні почалася кампанія за „прочищення" списків людей, що побирають допомогу. Мовляв, мали прочистити ці списки з людей, які могли би дістати роботу в приватних підприємствах.

На приказ секретарки праці уряд розвів слідство над цими закидами. Слідство виказало цікаві факти. Вони стверджують, що в деяких випадках робітники справді відкидали пропозиції підприємців. Приміром, вони відкидали пропозиції підприємців, що хотіли їх наймати збирати ягоди. Одначе при тому показалося, що за таку роботу обіцювано робітникам по 65 центів на день. Ствердивши цей факт, департамент праці лишає самим людям вирішити питання, чи людина в часі нинішньої дорожнечі є оправдана відкинути пропозицію, що за тяжку працю на спеці від сходу до заходу сонця принесе 65 центів.

Коли праця в приватнього підприємця приносила робітникам більше, ніж давала допомога, або навіть лише стільки, що допомога, то робітники, як ствердило слідство, від такої праці не відмовлялися. Наприклад, в околиці Канзас Сити тисячі фармерських родин покинули допомогу та приняли роботу в приватних підприємців, або вернулись на свої фарми. У стейті Канзас за цей рік 10,000 родин покинули „реліф" (підмогу), а 9,600 інших родин пробують станути на власні ноги при помочі федеральних позичок для відбудови. Подібний образ малює стейт Минесота, де за рік зійшли з „реліфу" 17,000 родин, та стейт Висконсин, де в 1934 р. було на допомозі 27,000 родин, а в червні цього року 550.

З цих фактів можна дійти тільки до одного висновку. Назагал беручи, робітники не люблять допомоги. Назагал кождий робітник хоче удержуватися своєю власною працею. Треба тільки йому дати нагоду чесно на прожиток заробити.

Коли цеї нагоди робітник не має, то не він цьому винуватий, бо не він організує нині економічне життя краю. Винуваті за це ті, що наймають робітників, стараються за капітал, керують продукцією й збутом, тягнуть з цього зиски. Це якраз ті, що тепер робітників безчестять, що, мовляв, вони робити не хочуть.

ПОЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

(Від власного кореспондента).

В 1931 р. появилася була у „Фоссіше Цайтунг" стаття одного німецького економіста про господарський стан у большевії. Водночас давав він відповідь німецькому журналістови, який домагався, щоби цей економіст поїхав у Росію й власними очима побачив большевицьке господарство. На це домагання німецький учений відповів ось так: „Для людей, що люблять подорожувати, а також для тих, які оцінюють розвиток Росії на підставі кількох вибудуваних домів, поїздки є необхідні. Але й ті поїздки не дають їм потрібного знання й вони повертаються з Росії з кількома поверховними вражіннями, відірваними, дуже часто собі противорічними, оцінками. Для економіста не треба їхати аж у дотичну країну, щоб оцінити її господарський стан. Для цього вистарчає статистика народнього господарства. І хоч як фальшивою є большевицька статистика, всеж таки можна нею користуватися для роблення загальних висновків про той нужденний стан, у якому пробувають від років десятки міліонів людей".

Наша еміграція, що жиє вже десятки років за океаном, не має змоги їхати в Польщу, щоб там же на місці приглядатися польській господарці, щоб виробити собі докладний осуд про польську „силу" в господарській ділянці. Тому й нашій еміграції треба би послугуватися статистичними даними про польську господарку, щоби врешті лекше зрозуміти, чому то український селянин дуже часто і цілком добровільно покидає свою худобу, коли не зможе її продати на торзі, щоб оплатити польській державі податки.

З повстанням польської держави народнє господарство мусіло розвиватись у двох головних напрямках: внутрішньому й зовнішньому. У внутрішньому політична свобода, що її здобули Поляки, мала бути тим чинником, який посилює динамічний розвиток капіталізму, як це ділялося в інших країнах минулого століття, чи в державах, що також повстали після світової війни, як напр. у Чехословаччині та в деяких балтійських державах. Одначе в Польщі цього явища взагалі не було. Після заключення міжнародніх договорів, коли для народнього господарства Польщі наступав нормальний політичний стан, прийшла велика інфляція, яка знищила впродовж довгих десяток років важко нагромаджений, одначе за своїми розмірами малий капітал. Вся приватна ініціятива була спаралізована, а народньому господарству нанесено невилікувальний удар. Не багато допомогли американські й англійські експерти, що сиділи впродовж довгих років у Варшаві, бажаючи разом з польським урядом привести народнє господарство до сяк-так нормального стану. Недостача приватного капіталу змушувала польську державу затягати зовнішні позички, якими обтяжувано ріжного роду державні, а навіть приватні підприємства. „Санація" промислових ділянок, а навіть великої скількости польських поміщиків, і врешті широко закроєна кольонізація західніх земель України, Білорусі та Познанщини, що проводилась на державний кошт, створили з Польщі під оглядом господарським таку державу, якої порівнання можна хіба знайти в Советах. Бо коли деякі з европейських промислових держав, заводять в останньому часі контролю над промисловістю, а навіть намагаються нею кермувати, то Польща пішла значно дальше: вона, як держава, стала в багатьох ділянках безконкуренційною власницею.

І так „Польска аґенція вивозу дерева" удержавлена на 100%; порт у Ґдині на 99% (французький капітал у формі державних позичок); „Державні підприємства нафтові" на 100% (приватний капітал лише в 20%, і то чужинний); „Польсько-англійське корабельне товариство" на 91%; „Польсько-англійський торговельний банк" на 82%; „Мельораційне товариство" на 76%; „Польська акційна телефонічна сітка" на 51%, і т. д. Ціла низка фабрик та підприємств є в більшій чи меншій мірі залежна від держави, або працює при помочі чужинного капіталу. Фабрики „Скода", Сіменса й сотні інших, зокрема на Горішньому Шлеську та в Познані, це виключно чужа власність.

Після грошової стабілізації в Польщі польський уряд змагав увесь час вдержати незмінну вартість злотого, сподіваючись, що господарство само знайде шляхи розвитку. Одначе й тут первісна вартість злотого майже на половину впала проти волі польського уряду та „Банку Польського". Від 1929 року в Польщі починається вже господарська кріза, ка приймає все більші розміри. Ось кілька статистичних даних із головних ділянок промисловости:

	ВИДОБУТО: в 1929 р. тисяч тон	в 1934 р. тисяч тон
1. Вугілля	46,236	26,200
2. Залізної руди	660	244
3. Прокатної сталі	1,377	852
4. Кутого заліза	706	384

Загально виробничий індекс, що виносив у 1929 році 81.8%, впав у 1934 році до 39.4%. В томуж часі із загальної скількости заводів 4,471 припинили свою працю 1,874. Річні опротестування векслів досягають 4 до 5 міліонів (по числу), хоч уділювання кредитів є надзвичайно мале при великій відсотковій стопі (16%). У томуж часі більш як 250 тисяч гектарів землі віддано на ліцитацію через повне банкротство. Так наприклад лише в самій Конґресівці збанкротували 3,000 поміщиків.

Зрозуміло, що цей ненормальний стан у нутрі ніяк не сприяв зовнішній торгівлі, яка мала змагатися з упромисловленою Німеччиною, Чехословаччиною, а далі Австрією чи іншими країнами. Східні країни, що близько положені до Польщі, не були в спромозі відбирати польських товарів, зокрема Румунія та большевицька Росія. Ринки балтійських і балканських держав були обсаджені вже іншими промисловими країнами. Щоб здобути скількість чужої валюти, так потрібної для вдержання вартости злотого, призначені для вивозу товари продавано по надзвичайно низькій ціні. Але в останніх роках і тут наступила кріза, якої ще не усунено. Понижча таблиця наглядно вказує розміри в зовнішній торгівлі Польщі:

	ВИВЕЗЕНО: в 1929 р. на міл. зл.	в 1934 р. на міл. зл.
1. Вугілля й кокс	343	169
2. Залізо й сталь	182	72
3. Дерево й деревляні вироби	346	166
4. Текстильні вироби	132	38
5. Цукор	138	13
6. Біловина (яйця й масло)	194	32
7. Жива тварина	188	26
8. Збіжжя й мука	169	109

Не маючи ніякої змоги набути нових зовнішніх позичок, так необхідних для інвестицій у ріжні підприємства, яких власницею являється польська держава, польський уряд допомагає собі в інший спосіб: 1) випускає на більше як пів міліярда дзвінкої монети, на яку не має ніякого покриття; 2) виписує внутрішні примусові позички; 3) видає декрети, якими реґулює сплачування боргів, встановлюючи довготревалі мораторії. Таким чином, зокрема декретами про реґулювання боргів, уряд забезпечує державну скарбницю перед банкротством, бо припинення сплачування боргів дає змогу стягати державні податки. Крім цього уряд забрав із „Банку Польського" 100 - міліоновий розервовий фонд, а недостача чужинної валюти та твердого покриття обнизила запаси золота в томуж банку до 39%. Дальшою дошкою ратунку уряду є постійне зменшування державного буджету, що за останні роки ледви перевищає два міліярди злотих, при чому більш як 40% цілого буджету йде на армію.

Зрозуміло, що при такому стані народнього господарства ідеалом кожного пересічного громадянина є діставатися до державного жолоба. Наслідком цього нараховують тепер у Польщі міліон осіб, які є на державному удержанні, з чого на урядництво припадає 441 тисяч. При загальній скількости населення спосібного до праці, себто 15 міліонах, 15 осіб мусять удержувати, чи працювати на одного державного урядовця.

З цього дійсного господарського стану, від якого тхне загальною катастрофою, польський уряд хоче ратуватися системою „тотальної держави" на зразок інших держав, як Німеччини, Італії, Австрії. Одначе господарський стан Польщі не є тотожним із господарським станом згаданих держав. Твердження Мусолінія, що **„політична сила творить багатство, а багатство посилює політичну силу"**, не знаходить собі здійснення в Польщі. Від 1926 року Польща має політичну силу, що виявляється ввесь час у твердій диктатурі, одначе та „польська політична сила" не довела до зросту багатства, а якраз навпаки, до небувалої в Польщі кризи, яка рівняється хіба зі станом военних років.

Тепер польський уряд переводить зміни політичного характеру, від успіхів яких знов узалежнює польське народнє господарство. Одначе такого роду переміни, як каже Мусоліні, можуть відбуватися тільки при **„найбільшому ідейному напруженні народніх мас"**. Цього ідейного напруження народніх мас у Польщі абсолютно нема. Навпаки, уряд, користаючи із своєї принагідної в останньому соймі більшости, переводить зміни, які викликують у населення загальний спротив. Єдиною силою, на яку опирається тепер польський уряд, є міліонове урядництво, зненавиджене широкими масами. Тому й політично - господарська система, що її впроваджує Польща, себто „тотальної держави", не є перенята ні від Італії, ні від Німеччини. Трохи схожости має вона тільки з сучасним політичним режімом в Австрії, а ще більше з сучасним господарським режімом у Советах.

Поляки були завжди лихими господарями; це вже віддавна знане в цілому світі, в чому врешті й вони самі переконалися, запрошуючи на поміч чужинних знавців. Одначе чужинна поміч стає безвартісною, якщо нема внутрішніх природніх сил, які уздоровилиб польське народнє господарство. Проведення політичних змін тимбільше не уздоровить цього, до основ уже зруйнованого господарства. Це врешті також розуміють сучасні керманичі Польщі, а тому й радо виводять із забуття колишню державу Ягайлонів. У цьому напрямку працює також польська державна політика.

О. Бойків.

КАВКАЗЦІ ВМІЮТЬ БОРОНИТИСЯ.

Кавказькі еміґранти принесли з собою в Европу завзятість своїх гірських народів і ліпше вміють боронити свої справи, ніж еміґранти інших країв. Офінор повідомляє з Парижа про один випадок, що стався на головній вулиці міста перед редакцією великого тижневика „Вуаля", який у негідний спосіб трактував у своїх статтях грузинську еміґрацію. Грузинський еміґрант д-р Хочалава взяв із собою двох свідків і, дочекавшися приходу головного редактора Фельца, дав йому поличника і подав свою візитівку. Редактор Фельц, який не має дуже блискучої репутації, замісць того, щоб прийняти визов, закликав поліцію, яка по перевірці документів дієвих осіб признала себе некомпетентною в такі справи вмішуватися. Другий подібний випадок стався в осени минулого року в хвилі приняття большевиків до Союзу Націй. У тім моменті, як Літвінов, після його приняття, вертався, оточений чужинецькими журналістами, до свого готелю, сяючи з задоволення, на порозі його чекав П. Ґеґечкорі, бувший грузинський міністер, який, приступивши до нього, вилаяв його привселюдно по російськи, а потім, обернувшися до присутніх, додав по французьки: „Вибачте, панове, що я мусів вилаяти цього типа невідомою вам мовою, але у ваших мовах, на жаль, нема слів, які дошкулилиб цьому негідникови". Знаючи Ґеґечкорія з давніх часів, Літвінов волів не вступати з ним у дебату, та під реґіт журналістів бігцем утік до своїх апартаментів.

Жених.

— Я оженивсяб з вами!
— А що ви маєте?
— Добрий „ґуст".

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина I.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

13

I коли тут швендяється Володько, хлопці кплять собі з нього і гонять геть, при чім застрашують, що „вигаратають"... Володько дуже добре знає, що то значить вигаратають, але великої обави перед цим не виказує. Він несміло усміхається, часом одважиться на якийсь словесний спротив, чи навіть і жарт, але всетаки краще йде собі геть. Йде він здебільшого до церкви, бо вечірня починається. Мати стоїть в церкві від часу приходу, чи там служба Божа зачалась, чи ні. Приходить вона завше раніш тому, щоб застати своє місце під образом святого Теодора князя Осторізького, який є загороджений залізною огорожею, так що коли хто хоче його цілувати, мусить піднятись на кілька ступнів по східках і поцілувати у ніготь великого пальця правої ноги, бо там, кажуть, захована частинка мощей того святого, а саме ніготь з пальця правої ноги...

Перед образом на залізній огорожі цілий ряд малесіньких свічників. Всі вони завжди затикані тоненькими копійчаними офірками і від їх полумя тут буває тепло і пахне добрим пчілинним воском.

Молитися в церкві Володько ніколи не молився. Для нього є тут занадто багато забавних річей, щоб міг він скупчитись і витворити якийсь молитовний настрій. І грубі церковні стіни, і височезні вікнища, і малюнки стін, позолота, ченці в високих чорних клобуках, учні учительської семінарії, які утворюють один лівий клирос і дуже гарно співають. Одно, що Володка найбільше захоплює — це спів. Стройний, гармонійний, дужий, чи сумний спів полонить його, обезвладнює, відриває увагу від вікон, малюнків, позолот, учеництських кашкетів „зі звіздами", душу і серце владно бере у свої обійми і відносить в невідомі фантастичні країни... Ось виходить ціла низка ченців в клубоках. Стають серед церкви підковою навколо престолу. По середині старший ігумен, а від нього на право й ліво відходять довгі крила з темних постатей.

Світла в церкві мало. Ледви, ледви помітні постаті напів заснулих людей. Ченці стають, на хвилю завмірають і зненацька потиху, серед абсолютного спокою звідкись починає виринати:

Свєте тіхій... Святия слави
[безсмертнаго.
Отця небесного...

Володько закриває очі, знаходить теплу, тверду матірну руку, тісно затискає її у своїх рученятах і завмірає.

Чернечий хор відспівує. Ченці так само тихо, непомітно розходяться і коли Володько отямиться, церква вже порожня. Зате хор семінаристів починає переспівувати ріжні вечірні церковно-співи. Володькові страшенно імпонують їх гарні однострої. Коли він виросте і коли тато не заборонять, він обовязково запишеться до тих учнів, буде співати на клиросі іноситиме такий чудесний однострій. На широких ґранітових підвіконницях повно учеництських кашкетів зі звіздами. Коли він буде учнем, то також положить туди свого кашкета. Ах, як би йому хотілось уже тепер мати такого кашкета...

І як після цього всього, йдучи до дому, не розпитувати матері? Як бути байдужим? Як втримати цікавість? І чому ті ченці носять довгі одяги? Чи мають вони штани? Що вони поза тим роблять? Хто то збудував таку церкву, дзвіницю? Чому падають зорі? Куди тече їх річка, через котру вони мусять перелазити і боятись завше, щоб не скупатися, бо кладка така хистка і вузька?

Мати губиться у такій безодні питань. „Спитай батька, казала вона. Батько знає".

— Ага, думав Володько. Спитай, коли тато завжди такі... такі насуплені й їх спина болить...

Володько вірив, що батько дійсно багато знає, але тому він і не хоче говорити, що знає.

І так, борсаючись у тумані, зближались мати і син до свого хутора. Здалека видно було світло їх ліхтаря, неясні їх постаті в глибокій пітьмі й уривний гомін засапаного і перевтомленого за день біганини Володька.

Доходячи до свого подвіря, ще з дороги чути було, як виводили Матвій і Василь. Ледви, ледви манячать два слабо освічені віконечка їх хати. Світло ліхтаря освітило заросле шпоришем подвіря, мати загримала у двері. Спочатку за співом нічого не було чути.

„Чу-у-у-дна дела-а т-во-оя, Го-о-о-ооо-осподи... Сотворіііл єсі... Сотворііі єсі... виривалось з хати...

— От рознесло його — каже мати. Коли б злодіяка який всю худобу виволік — не чув би... Відчини!... — і загримала дужче.

Спів урвався раптом. Клямцнули одні двері, а після відсунулась залізна засовка других і в їх обрамленню стала невиразна, біла постать батька...

— А темнота! Господи — сказав він. Ну входьте, входьте — і всі ввійшли до хати.

Мати не роздягаючись, сіла одразу на лаву. — Ох, тото зморилася — каже і тяжко сапає.

А Володько роздягаючись, заквилів — Мааамо! Їсти! Їсти! Їсти дайте. А на печі, як стій втулькує і Хвидотів голосочок: — Я тозе хоцу...

— Мамо! — Він од самого обіду майже нічого не їв, а терпеливо чекав приходу матері.

— Дітоньки! Чекайте. Не розірвуся ж я. Дайте відсапнути... Ох, ох, ох!... — і вона встала.

Теплого нічого вже не було. Прийшлося вечеряти, що Бог дав. Стара пішла у сіни і внесла глечик кислого молока і, змішавши попереду його, вилила у велику черепяну мису. Озброївшись деревяними ложками, родина всілась навколо миски і щелепи запрацювали. Батько їв поволі з тактом і розважно, тримаючи в лівій руці також поважний кусисько чорного хліба. Мати не могла йому дорівняти, бо бракувало їй кілька кутніх зубів, а тому мусіла жувати передніми. Василь та Володко швидко працювали ложками, запихаючи роти нерозжованим хлібом, а найгіршеописувавсь Хвидот. Цей і собі намагався не відстати від решти у темпі, набираючи повну ложку, при чому безподібно розливав усе на стіл...

— Забери те порося — не витримав нарешті батько. — Налий йому у який черепочок і постав під столом.

Хвидот відчуває всю гостроту образи, так само, як і голод, але величезна калюжа на столі з молока глузливо кпиться з його людської гідности, і йому не лишається нічого іншого, як мовчки стерпіти все, стримуючи зовсім непрохані та амбітні сльози.

Мати так і зробила. Налила Хвидотові в окрему мисочку, тільки поставила не під столом, а на столі. Але тепер йому вже так не смакує. Запал і захоплення процедурою їдження знищені. Він чує себе відірваним від решти родини й ображеним. Тому то і химерити почав, на кінці дістає за все від батька одного ляпуса і завчасу йде спати.

Але хіба ж після цього всього заснеш? По вечері батько й мати розпочали балачку. Мати оповідала, що ходять по селі чутки, ніби то продавати муть Заставя. Багато вже шурнулося навіть за грішми. — Боже, Боже! Що там того Заставя для такої сили люду — сказала вона. По клаптику розхапають.

Батька ця чутка також за живе дернула. Вн мовчить, тільки час від часу пошкрябує у голові. А після розказав про сьогоднішню свою розмову з Григорчуком, на що мати і зраділа, і засмутилася.

— Придбати під порогом такий шмат поля... Ха! Славно б це було. Але де його тих грошиськів набратися?

Хвидот не спав і хотів полеститись у матері, щоб забути свою образу. Він встав і непомітно за розмовою втемелився матері на руки та схилив свою голову їй на груди. Та гладила ту голівку...

— Ох, діти, діти! Як то тяжко добути тих грошей. А без них нічого ми не варті.

— Я піду, мамо, на Різдво колядувати. До мельника, до побережника... А на третій рік піду до школи. Виросту, буду учнем і зароблю грошей — защебетав Володько.

Батьків погляд впав на щебетуна і малий осікся... Він видно хотів ще щось сказати та не одважився. Його виручив Хвидот.

— А я таксе піду з Володьком колядувати...

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПРЕЗИДЕНТ НЕ ЗНАЄ ЗАБОБОНУ?

Доносить новинкарське бюро „Асошейшен Прес" з Вашінгтону, що президент Рузвелт не забобонний.

Доказом цього має бути така подія. Підчас своєї прогульки на ловлю риби президент Рузвелт став перегапитися з людьми на тім самім кораблі, хто зловить більше риби. Коли президент зловив уже 12 риб, всі думали, що він перестане, щоб не мати злого знаку, зловивши 13-ту рибу. Та як президент потягнув за вудку, щоби зловити 13-ту рибу, на кінці вудки були аж дві риби.

Отже, каже новинкарське бюро, президент не боїться чарів, чи забобонів.

Цікаво тільки, як дві риби опинилися на одним гачку. Бо ми читали в споминах „оцера" Білого Дому, покійного Айка Гувера, як то детективи, що стерегли президента Куліджа, накладали йому на вудку рибу, як він мав фотофотографуватися.

ДІРАВІ ГРОШІ, ЧИ ДІРАВИЙ АРГУМЕНТ.

Президент Рузвелт, кажуть, самий порадив департаментови скарбу вибити монети з діркою в середині.

Мелвин Ітон, голова републиканської партії в нюйоркськім стейті, висміває публично цю думку, називаючи ці гроші китайськими.

Ітонови, видно, здається, що назвати гріш китайським доказує вповні нерозум пляну такий гріш чеканити.

Ну, дошкільні діти деколи не хочуть їсти якоїсь страви, бо вона не гарно називається. Та від дитини, що вже пішла до школи, ждуть більше дозрілої поведінки.

ДОСВІД УЧИТЬ.

Одна вчителька музики стала перед поліційним судом у Денбері, Конетикот, за нарушення закону про вуличний рух. Судя засудив її на гривну й кошти в сумі 22 долярів і 90 центів, або на вязницю.

Панна заявила судді, що вона гривни не заплатить і пішла до вязниці. Та по двох годинах змінила погляд. Рішила, що краще заплатити гривну й кошти, ніж сидіти в тюрмі.

І так найкраще: попробувати й знати щось із практики.

ХТО РАНО ВСТАЄ, ТОМУ, БОГ ДАЄ.

Підчас недавних пливацьких перегонів виграла першу нагороду дівчина, що почала вчитися пливати 3-літньою дитиною.

Газети з того приводу написали статті з моральною наукою: ніколи не заскоро почати вчитися.

Два-три дні потім газети донесли з Нюарку, в стейті Ню Джерзі, про арешт за 3 вломи Мурина Джеймса Джовнса, що, як кажуть, є знавцем розбивання огнетревалих кас. Йому всього 11 літ. У якім же віці почав Джовнс учитися ремесла, коли в 11-тім році життя не він себе, але інші його величають знавцем?

НАВЧИЛА ПРАКТИКА?

Телеграфують з Австралії до американських газет, що натуралізаційні бюра в деяких містах працюють тепер „овертайм" (понад час), бо тепер зголошуються по австралійське горожанство багато людей.

Є це переважно Італійці, що бояться на випадок війни Італії з Етіопією покликання до італійської армії.

Минулися часи, коли на вістку про вибух світової війни до консулятів ріжних держав перлися цілі юрби резервістів.

ПОГАНСЬКИЙ НАРІД?

Проповідник д-р Гиліер Г. Стретон виступав у неділю з гостинною проповіддю в одній нюйоркській церкві та говорив у ній, що Американці це поганський нарід.

Говорив він: „Називаю їх поганами не тому, щоби вони не мали православної віри, а-ле тому, що вони не мають православної практики".

Чи погани вони, чи не погани, трудно сперечатись, але це треба підкреслити, що коли, як уже проповідник вірить у якімось краю жиють погани, то краще проповідувати против поганства в тім краю, ніж проповідувати против поганства через океан, або хочби через границю.

ЦІКАВА СПРАВА ШПІОНАЖІ.

Дня 26. червня ц. р. стали перед військовим судом у Букарешті 6 шпигунів.

В осередку цеї справи стоїть один поручник румунської армії, Антонеску, що служив у 5. піхотнім полку Власка-Журжів. Він був неприязним, лінивим і без почуття обовязку. Крім того любив алькоголь, карти, забави і жінки. Його ніде не любили. Це все вимагало багато грошей і він застряг по вуха в довгах. Гроші затягли його між шпигунів. Сестра шпигуна, Александра Мана, Агнес, вийшла за нього замуж і втягнула його в шпіонажу. Опісля Агнес покидає його і він познайомлюється з 19-літньою Павліною Василеску. Знов потребує він грошей. Ці гроші пристарав йому Аг Геза (також шпигун). До шпигунів належали ще Георг Базел і Франц Путкін. Антонеску став на службу шпигунів. Він просив військову владу перенести його до Радовець (Буковина). Тут дістає гроші в заміну за військові тайни і познайомлюється з Рітою Опрішан, що стала також шпигуном. В той сам час хоче його перша любка Василеску, а по видужанню приїжджає до Радовець. Побачивши невірність свого любка, передала цілу справу поліції, а та викрила цілу банду. У вязниці пробував Антонеску ще виратуватись, пишучи на сорочці лист, в котрім просив Василеску, щоб та сказала, що передані ним матеріяли були фальшиві.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПЛАЗУНСТВО, ЯКОГО НІХТО НЕ ТАВРУЄ.

Недавно тому я читав в однім нашім часописі, що один православний митрополит у Польщі видає розпорядки своїм вірним, щоб співали Службу Божу польською мовою, а після скінчення богослуження щоб співали „Боже", цось Польскен", значить польський гимн. Досі ми не чули, щоб у Польщі був примус співати польський національний гимн по церквах, отже цей митрополит самий добровільно вихоплюється наперед і переводить польську національну місію по православних церквах. А ще гірше, що каже Службу Божу співати по польськи.

Якби це була польська православна церква, то це нічо. Алеж це церква, в якій вірні є Українцями, а крім того мають свої національні українські аспірації. А ще дивніше це те, що митрополит Москаль, який думає, що його церкви лише хвилево відібрані від Росії і в душі надіється, що вони знову туди повернуться. Отже пощо він таке робить? Мабуть лише на те, щоб дошкулити Українцям і не допустити до українізування православної церкви на українській землі.

Що такі дива виробляють Москалі для руїни нашого народу, це звісне. Але чому іншому треба дивуватися: чому то тут, серед американських Українців, нема кому натаврувати такого поступку? Я причисляю себе до українсько-католицької церкви. Але завважую, що як котрийсь з наших владик у краю щось трохи непоправно поступить в українській справі, то наші газети і самі Українці-католики не вагаються таврувати не патріотичного поступку. А вже наші православні то аж вишукують, щоб з українсько-католицьких епископів зробити хрунів та зрадників навіть там, де нема ніякого злого вчинку. А чому то тісамі православні не натаврують православного митрополита, коли він уживає православної української церкви не так на агітацію за польську державу, але на просте винародовлювання Українців, своїх вірних? Щось це мені загадочне. Чи то також плазування разом з православним митрополитом?

М. Костів.

Жидівський рахунок.

Мориц: Іцик, чому ти не скаржиш Ґольдшміда? Адже ти пізнав у нього свого коня.
Іцик: Чекаю, аж він його дасть свіжо підкувати.

Шпаркаса.

Войтек: Куме, а що то єст шпаркаса?
Гринько: А то така каса зі шпарами.
Войтек: О, то хронь нас Боже од такей каси.

ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ, ЩО Є ВЛАСНИКАМИ АВТОМОБІЛЯ.

Адміністрація „Свободи" прохає всіх тих, що є власниками автомобіля, а зокрема тих, що мають авта виробу FORD і CHEVROLET, щоб виповнили нижче поданий квестіонар.

Виповняючи цей квестіонар, ви поможете адміністрації „Свободи" дістати від автомобільних компаній оголошення. Квестіонар просимо слати на адресу „Свободи"

„SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

NAME
Імя

ADDRESS
Адреса

MAKE OF CAR
Назва (виріб) авта

ENGINE NUMBER
Число мотора

SERIAL NUMBER
Число серії

DATE OF PURCHASE
Дата купна

Павло Буркан.

КАСЬКА І ПРИСЬКА

(Оповідання).

Злобні люди гадали би, що Приська тому так глибоко зітхнула, бо їй жаль було, що Семань обіймає не її, а смереку. Та Приська зітхнула мабуть з жалю, що тепер Семань буде обіймувати таку гарну смереку. Як її підстриже, то вона буде виглядати не як смерека, а як височенна віха.

Семань вже підійшов під вершок. Одною рукою держався смереки, другою вийняв сокиру і став цокати. Перша галузь впала на землю. За першою впала друга, за другою третя. Кожда дівка принесла з собою плахту. Порозстелювали плахти на землі під смерекою. Збирали упавше гилля і клали на плахти. Кожда хотіла показати, що її купа більша. Що впала галузь, то обі кидалися на неї. Каська хапала за один кінець, Приська за другий. Каська сіпала до себе, Приська до себе. Раз Каська сіпнула так, що Приська аж на землю впала, випустивши з рук спірну галузь. Приська пімстилася так, що коли раз Каська, стоячи перед купою кропиви, дуже сильно тягла, Приська пустила галузь. Каська впала в кропиву, накривишся ногами. Аж Семань на смереці зареготався.

Побачивши, яка під смерекою війна, Семань став доливати оливи до вогню. Як відрубав якy галузь, то брав у руку і кидав так, щоби галузь впала на котру дівчину. Першою жертвою була Приська, бо галузь впала на її голову. Приська вхопила за галузь, та Каська також простягла руку, кажучи:

— З того буде добра мітла замітати подвіря. Се моя робота, отже мітла мені належиться.

Кажучи се, Каська вхопила за другий кінець і сіпнула до себе.

— На такім буйнім чатинню корові буде мягко лежати. Се моя робота, стелити! — відповіла Приська, не пускаючи галузи.

— Як хочеш, щоби твоїй телиці було мягко, то підстели твою подушку! — крикнула Каська, сіпаючи щораз сильніше.

— Ся галузь впала на мою голову, вона моя! — відповіла Приська, сіпаючи до себе.

— Шкода, що не вбила тебе! — зашипіла Каська.

Вже неодна галузь впала на Каську, неодна на Приську. Вони, неначе не бачили сего; так їх заслїпила боротьба за ту одну галузь. Одна сіпала і друга сіпала; одна крутила і друга крутила.

— Не пустиш? — крикнула Каська.

— Можеш руки повикручувати мені, можеш поломити їх, а того тобі не дам! Ти... ти... ти!

Каська раптом змінила тактику. Вже не сіпнула і не тягла галузи до себе, а скочила вперед: Приську вкусила в палець. Чуючи біль, Приська пустила галузь і вхопила Каську за волосся. Каська стягла хустину з голови Приськи і свої пальці також втопила в її волосся. Стали сіпатися, то за волосся, то за сорочку; то руками, то зубами. При всім тім обі мовчали, як то кажуть, не пускаючи ні пари з рота.

Семань перестав рубати. Стояв причеплений до смереки і дивився на той двобій дівчат. Не дурний парубок, вгадав, що то він є за чатиння; що то він є причиною тої ворожнечі між обома дівками. Дивився на них і усміхнений свистав якусь пісеньку.

Каська була сильніща, отже таки вхопила галузь. Обернула її грубим кінцем, вдарила Приську по плечах і крикнула:

— Отсе тобі, замісць нього!

Побачивши се, парубок подумав собі, що вже пора дівки розділити. Він гукнув:

— Гей, дівки! Котра з вас хоче сюди, до мене? Тут гніздо птаха.

Семань зачав так, як співає дрозд.

— Лізь ти! — сказала Каська.

— Лізь ти! — відповіла їй Приська.

Обі вже знов наставилися скочити одна одній до очей, коли недалеко за кущами роздався хриплий голос:

— Гей, дівки! Що ви там обі робите?

То був голос Соломії. Вона надійшла саме тоді, коли зачався той дівочий двобій. Причаїлася за кущем і була свідком цілої війни. Тепер, вийшовши зза кущів, вона будьтоби що лиш прийшла. Стала, звичайно як кожда строга господиня, гримати на службу:

— Дармоїди! То при сій роботі потрібні аж дві робітниці? Рубач тільки один, а збирають аж дві! Гарна то господарка! Вас треба би помастити шевською смолою, щоби ви не засмерділися, гниючи у тім лінивстві і в неробстві! Дві дівки з одним рубачем! Якуж ви роботу маєте тут? Хіба блохи вибирати одна одній, або щось ще гірше! Чи під одним деревом є збирати аж на дві дівки? Тут одна забагато... Там в стодолі потрібна зараз одна робітниця. Треба зробити три копи перевесел.

— На дві тут справді замало роботи, — промовила Приська, — нехай Каська йде, як одна вам потрібна. Я тут сама дам собі раду.

— Ваша правда, — Каська звернулася до Соломії. — Як ми дві тут, то жадна з нас не має роботи. Одну з нас можете взяти до перевесел. Возьміть Приську, бо вона бодай перевесла робить скоро і добре. Я зроблю все інше, а перевесел таки не годна навчитися. Мої перевесла все розвязуються.

Соломія вже прийшла з тим наміром, щоби Приську забрати з собою, отже сказала:

— Твої перевесла справді нідочого, Каську. Перевесло Приськи ліпше тримає. Сніп, звязаний перевеслом Приськи, ніколи сам не розвяжується... Ходи, Присько!

Приська пильнувала, щоби не втратити ласки Соломії, щоби не втратити служби там, де був також Семань. Крім того вона знала, що Семань дуже часто ішов за радою Соломії, баби з досвідом. Соломія і Приська відійшли.

— Та Соломія сама не знає, що прийшла сюди в саму пору... для мене, — подумала Каська, — бо через ту Приську парубок ніколи не годен приступити до мене... Троха не годен, троха не хоче, бо мабуть волить Приську... Чорт би її взяв! Соломії мабуть і на гадку не прийде, що тепер Приська клене її в душі... Перевесло Приськи ліпше тримає, каже стара... Перевесло тримає солому. Нехай собі Приська цупко тримає ту солому! Я волю тримати цупко парубка. Як його раз обійму моїми власними перевеслами, то вже не пущу... Приська вже не дістане його!

Семань далі рубав, галузь падала за галузею. Тепер Каська цілком не квапилася, лиш пальцями причісувала волосся, розчіхране пальцями Приськи. Пригладила, сплела назад розтріпану косу, завязала голову хустиною, ховаючи роздерту частину, під спід. Коли вже назад причепурилася, крикнула до Семаня:

— Може вже досить буде? Може би ти вже зліз і поміг зібрати? Соломія взяла Приську, я одна не дам собі ради, Диви, скільки тут уже лежить невизбираного.

— Як злізу, то зараз полізу на другу смереку. Ти гадаєш, що я може сяду коло тебе?

— Не сядеш, бо знаєш, що я не Приська, отже тобі не дам сісти коло себе.

— І ти коло мене не сіла би?

— Не мала би коло кого, тай коло тебе?

Семань став злазити. Каська стояла зараз коло смереки. Він зліз і, не подивившися на неї, пішов лізти на сусідну смереку, кажучи, будьтоби тільки до себе:

— І відпочати не можна, бо нема коло кого сісти. То якась не така дівка, як всі інші. Не позволить коло себе сісти, сама не присядеться, тай годі. Треба мені дожидати нагоди з Приською...

Парубок виліз на смереку і став рубати ту другу.

Ідучи з Соломією до стодоли, Приська промовила до старої:

(Далі буде).

Приємність.

— Я хочу своїй тітці на іменини зробити приємність.

— Пішли їй анонімний любовний лист.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Календар праці Центрального Комітету.

У середу, 24. липня ц. р., відбулися наради делеґатів українських нюйорських товариств, що є членами Центрального Комітету. Прибули 21 представників. На деннім порядку була справа встановлення дат тих загальних свят, що їх уладжує Центральний Комітет постійно кожного року. Була пропозиція, щоб цьогорічне Листопадове Свято, як свято української державности, відсвяткувати богослуженням рано в церквах і святочною академією зполудня, а обійтися без вечірнього концерту. Зате маніфестація в Карнеґі Гол у дні 1. вересня малаб заступити вечірню Листопадову маніфестацію. Та делеґати спротивилися цьому плянови, поданому секретарем, а рішили окремо святкувати памятку державности в неділю, 3. листопада, а перед тим зарядити рано богослуження по церквах.

Свято Соборности (злуки українських земель) має відбутися в неділю, 26. січня 1936. На концерт Шевченка ще не встановлено дати.

З принагідних справ рішено підтримати акцію нюйорського Лемківського Комітету, що уладжує в неділю пополудні, 4. серпня, зібрання Лемків для обдумання способів допомоги Лемківщині. Адв. Михайло Радик повідомив, що орґанізація демократичної партії, Теммені Гол у Ню Йорку, приняла нашого адвоката Степана Ярему на лісту своїх кандидатів і йому призначила 8-мий виборчий округ міста Ню Йорку до стейтової леґіслятури в Олбані. Приявні рішили цю кандидатуру підтримати, а з тим і інших кандидатів, що йдуть разом з п. Яремою.

С. Демидчук, секр.

---o---

АРНЮЛД, ПА.

Посвячення прапору ОДВУ.

У неділю, 30. червня ц. р., в маленькім, а широко знанім містечку Арнолд, Па., відсвятковано торжественно посвячення жовто-блакитного прапору відділу 45 ОДВУ. Цілий місяць червень люди говорили про свято не тільки в Арнолді, але і в Ембриджу, Питсбурґу, Ню Кесел, Форд Сиӣі, бо з отих місцевостей прибуло багато гостей. У неділю, за програмою свята, мала відбутися Служба Божа на полі під зеленим дубом. Але дощ перешкодив зрана, то Службу Божу відправлено в укр. православній церкві в асисті чотирох священиків при участи 6-тої сотні Чорноморської Січи з прапорами по середині церкви й повній церкві місцевих й позамісцевих гостей. По церковній відправі всі зібрані зійшли до церковної галі, де був приготований сестрицтвом „Згода" гарний обід. По обіді випогодилося й всі гості подались на фарму Филипових, де вже була гарно приготована могила героїв. Священики відправили панахиду за душі незабутніх наших братів, що впали на полі бою. По панахиді відбулося посвячення прапору, по посвяченню виголосив коротку, а добру промову о. Сенчук. Опісля прийшов до слова адв. В. Онишко. Він говорив про значіння й потребу орґанізації ОДВУ в Америці. Дальше музика заграла танець і люди пішли до забави. Із посвячення прапору вислано $10 до Центральної Управи ОДВУ з призначенням на визвольну боротьбу в ріднім краю.

В імени відділу 45. ОДВУ пересилаємо прилюдну щиру подяку гром. Т. Стойкови із Іст Тонтон, Масс., за такий великий подарунок відділови 45 ОДВУ, а це власне цей прапор, що ми посвячували.

Петро Лобур.

---o---

ВІЛІНҐ, В. ВА.

Український День у Вест Вірджінії.

Дня 26. липня відбувся Український День в парку Оґлобей, Вілінґ, В. Ва. Місцеві Українці старалися, щоб якнайкраще представитись перед чужинцями. В салі вистави можна було бачити українські народні вишивки майже зі всіх сторін наших земель. На почеснім місці стояли українські різьблені річи пані Кучерової і дуже гарна українська лялька пані Малевичевої з Питсбурґа і гарний народній стрій А. Вітенко. Дві кімнати були заповнені українськими артистичними річами.

Вечором у парковій салі відбулася програма дня. Реферат про Українців і їх культуру виголосив Американець, директор парку п. Ф. Р. Сандерс, щирий приятель Українців у нашій місцевости. Він при помочі п. А. Вітенка переклав нашу пісню по анґлійськи. Дальше були українські танки під проводом пані К. Ландяк, котра не жалувала труду, щоби було чим показатись. Танків було 5: Гопак, Коломийка, Гонивітер, Катерина Херсонка і Журавель. На закінчення пісня: „О, Україно". Бурі оплесків не було кінця; на тім закінчено програму. Імена танцюристів такі: К. Ладяк, А. Вітенко, М. Когут і А. Когут, дві Дудкевичівни, Кундира, Ковальчук і Пусило.

Треба зазначити, що всі учасники програми є членами У. Н. Союза і добрими націоналістами. Слава їм, що несуть український прапор і не стидаються свого рідного, як декотрі інші з нашої молоді.

М. М.

---o---

ЙОНҐСТАВН, О.

Перший гостинний виступ літака „Націоналіст".

В неділю, 21. липня ц. р., відбувся в нас заходом федерації братств, товариств, сестрицтв і клюбів, що гуртуються коло церкви Пресв. Тройці, прекрасний пікнік. Зразу здавалось, що пікнік не удасться через дощ, що якраз почав падати пополудні. Але потім небо вияснилось і на пікнік зійшлося коло 2,000 людей. Головною атракцією пікніку був прилет першого націоналістичного літака з Клівленд, О., „Націоналіст". Літак прилетів у 2. годині. Його привитав наш місцевий летун Володимир Тихоневич на своїм літаку над містом, а потім оба полетіли понад місцем пікніку на „Шерон Лайн" і осіли на міськім летовищі, що якраз лежить зараз коло місця пікніку. Там привитав клівлендських летунів і п. Поповича, предсідника ОДВУ з Клівленду, що також приїхав літаком, предсідник злучених орґанізацій з Йонґставн, п. І. Павловський. В тій порі приїхали на місце пікніку більше людей з Клівленду і молода націоналістична „Січ" в комплеті. Також приїхали гості з Кантон, О., з Акрон, і з Ню Кесл, Па. Весело поплила забава, щораз більше людей надходило. Всі цікаві були оглядати літак, а потім захотіли літати, і летуни сповняли їх волю і до самої 8-мої години вечором возили охочих на короткі повітряні прогульки. Першими гостями на літаку були п. Дм. Шмаґала з Клівленду і п. Михайло Петруха з Акрон, опісля всі хотіли літати, а навіть малі школярі. Незабаром прибув за своїми людьми з Клівленду і о. В. Меренків з п. Андрієм Білинським. Всі тішились і витали милих гостей, а пікнік перемінився гейби в спільне летунське свято. Приїхали і хлопці танцюристи з Клівленду і писувалися національними танками. Між ними на перше місце вибився, як усе, Стефан Герман, що має славу найкращого танцюриста в околиці. Прийшло багато чужих гостей, міські радні, адвокати, судді. Був тут адвокат п. І. Кічак, великий приятель нашого народу, і наш молодий адвокат Ів. Гринько. Був вибір української красуні. Першою красунею комісія, зорґанізована адв. Кічаком, признала Розалію Петришин, доньку п. Ів. Петришина, а другою Марію Сухар, дочку Гриця Сухара. Настрій зібраної публики був дуже бадьорий і веселий, а забава протяглась до пізна в ночі. Комітет злучених орґанізацій і молоді наші націоналісти з Йонґставн під проводом п. М. Савчака працювали, щоби все вийшло якнайкраще. Про цей пікнік-свято помістили новинки і місцеві американські часописи, як це було поміщено в ч. 174 „Свободи".

Чистий дохід по оплаченню всіх видатків, злучених з уладженням пікніку, виносив $100, і ці гроші комітет і делеґати федерації на мітінґу в суботу, дня 27. липня, призначили в цілости на визвольну боротьбу, а гроші вислано через Обєднання.

Комітет федерації дякує сердечно всім дорогим гостям з сусідніх міст, а особливо управі Січи ОДВУ з Клівленду і її членам, та нашим молодим летунам, що звеличали наше свято своєю присутністю.

Ів. Павловський, Петро Копко, В. Зубаль.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

BORO RELIEF GROUP NAMED.

Carteret Committee Will Consist of Five Prominent Residents.

CARTERET, July 31.—P. M. Geronimo, county director of relief, made public today the committee of five to aid in administering borough relief.

The five persons named were: Rev. Father John Hundiak, pastor of St. Demetrius' Ukrainian church; Mrs. Howard Thorn, president of the Carteret Woman's Club; former Borough Attorney Emil Stremlau, Mrs. T. J. Nevill, wife of the postmaster, and Dr. H. L. Strandberg, member of the borough council and president of the board of education.

Director Geronimo said that Father Hundiak, Mrs. Thorn and Mr. Strenlau have already agreed to serve. He expects to hear this week from Mrs. Nevill and Dr. Strandberg.

It is the belief of the director that with the appointment of local committee, there will be greater efficiency in relief matters.

(Perth Amboy Evening News, Wednesday, July 31, 1935).

— Пане докторе, я не можу заплатити вам рахунку. Чи не міг би я вам відробити його?

— Гм — добре. — Винятково згоджуся на це. А яке ваше звання?

— Я граю на катеринці.

---o---

На тім самім місці.

— Де я бачив передтим ваше лице?

— Напевно на тім самім місці, на якім воно є й тепер.

---o---

У дентиста.

— Хто найдовше чекає? — питає дентист пацієнтів у почекальні.

— Думаю, що я! — сказав кравець. — Я зробив вам одяг і чекаю на гроші вже два роки.

ПЛИВЕ ЧОВЕН

Пливе човен, пливе зтиха,
Напняті на нім вітрила,
Що до місяця біліють,
Як в лебідки білі крила.

Пливе човен, пливе зтиха,
Як зеркало гладкі води,
А в нім місяць, як князенко,
Оглядає свою вроду.

Пливе човен, пливе зтиха
І зеркало розбиває,
Місяць з жаху стрепенувся,
В хмару очі він ховає.

Пливе човен, пливе зтиха,
Лопочуть на нім вітрила,
На березі хтось чекає,
Як архангел вбраний біло.

Пливе човен, пливе зтиха
Й до берега припливає,
А для місяця ніч тиха
Збите зеркало складає.

Анастасія Рибакова.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписаний член бр. св. Володимира, від. 98 У. Н. Союза, складаю сердечну подяку головним урядникам нашої орґанізації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $35, котрі мені стали великою помічю на старі літа. Бажаю якнайкращого успіху У. Н. Союзови. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Микола Демянчик.

---o---

Я, нижче підписаний член 123 від. У. Н. Союза, складаю щиру подяку головним урядникам нашої орґанізації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $100, котрі стали мені великою помічю у моїм тяжкім положеню, з причини утрати правої ноги. Бажаю якнайкращого успіху У. Н. Союзови. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Юрій Федюк,
Скрентон, Па.

---o---

Я, нижче підписана, складаю сердечну подяку головним урядникам нашої орґанізації за скоре виплачення мені посмертного по моїм чоловіку Миколі Яснім. Бажаю найкращого успіху У. Н. Союзови. Також дякую місцевим урядникам за їх труд і численну участь у похороні.

Анна Ясна, вдова і діти

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (86)

Тарзан підніс Наомі своїми руками і спішно віддалився з місця, де він зарізав ґорилю-хапуна. Дивні почування ворушилися в її душі, коли вона притулилася до його грудей. Він був такий відважний і такий сильний! Наомі скрила своє лице під його шиєю й тихо заридала: „Стенлі, ох, Стенлі!"

Тарзан почував деяку веселість з її мильного переконання, що він є Стенлі Обровський, отой „львиний чоловік" з Галивуд. Одначе він не відзивався, а гнав дальше, знаючи небезпеку джунґлі, переповненої ґорилями. Швидко він кинувся в ріку повище водопаду і переплив на другий беріг.

Після цього, з перестрашеною дівчиною в своїх раменах, він спустився по стрімкім узбіччю скали, а там, на дні проваля, ждав на нього Орман і Вест. Орман привитав Наомі з слізми радости. Вест також був радий, що вона вратована, та зате він ще більше повірив, що Ронда згинула.

Та його смуток перемінився в неописану лють, коли Наомі розповіла, що Ронда попалася живою в полон ґорилів, очевидно, на приказ їхнього володаря. „Я її знайду", сказав спокійно Тарзан. „Підеш по свою смерть", остерігав Орман. Але Тарзан здвигнув лише раменами.